

ni; prav okusen je bil in dobro rejen. Ko drugi dan v neki družbi pripovedujem, da rak tako dolgo na suhem živi, me neki gospod zagotavlja, da v njegovi kleti je rak od sv. Mihela do sv. Filipa, to je čez 7 mescev, živel, pa vendar dobro rejen bil. Drug gospod pravi, da so pri njegovem sosedu kokoš še živo našli, ki je 7 tednov pod slamnato streho z mrvo zametana bila, a ta je bila tako izhujšala, da je ni družega bilo kot kost in koža; tudi noge je niso več nosile; le čepela je, pa vendar se je zopet okrevala. — Še nekaj. Želel sem mašine za steklenice (flaše) mašiti; šlo je delo iz roke v roko; sedem „umetnikov“ je imelo delo ž njo, in vendar ni bila nikoli izdelana, in sicer zato, ker se je posebno kovač nemarno obnašal. Prisiljen sem bil, obrniti se do nekega umetnika v Laški trg, pa tudi ta po dolgem času in veliki prošnji družega ne naredi, kakor medeno (kupreno) cev, skozi katero mora zamašek iti, pa hoče za 15 lotov težko cev 4 gld. 20 kr. Gosp. Samasa v Ljubljani take reči funt po 1 gold. 20 kr. izdeluje. — Vprašam: ali ne hodi tako rokodelstvo rakove poti? Potlej pa tožite, da nimate dela!

Zgodovinsko-jezikoslovna črtica.

O prvotnem pomenu besede „župan.“

(Konec.)

Slišali smo, da v stan plemenitašev so spadali tudi županje, kateri so imeli velik del zemljiščine lastnine. Ako so Lehi bili posestniki leh, tedaj županje posestniki žup.

Edina srbščina nam je ohranila pomen besede: župa — po Vuku „ein sonniges Land, wo entweder kein Schnee fällt, oder der gefallene gleich wieder schmilzt, terra aprica.“ Nižji slobodnjaci so gotovo dobili slabejše osojne zemljišča — pušče ob hostah, laze itd., prisojne pa višji slobodnjaci — plemenitaši. Zato so se z vso pravico takošne prisojne zemljišča velele župe, „sonniges Land“; v sanskritu nahajamo koreniko gup, urere. Da sanskritski glasnik **g** je v slovanščini pogostoma **ž**, potrjujejo prikladi, primeri: žerem, sansk. **gr**, deglutire; žolt, litevsk geltas; žena, grški γυνή; živit, litevski gyvata, vita; že, sansk. gha; grški γε, vero, pa tudi sanskritski **g** je v slovenščini = **z** sansk.: gam = slov. zemlja, sansk. hima za izvirno: ghima = slov. zima; zrjeti, videre = sansk. ghr, lucere; zelen = sansk. hari za prvotno: ghari, viridis, zato v slovenščini imamo: župan in zupan.

Da je korenika žup — zup izvirno pomenjala to, kar sanskritski gup, urere, nam potrjuje staroslovenska beseda: župišče, sepulcrum. *)

Znano je, da so stari Slovani mrtve sežigali, in če je kakošen kralj, knez, vojvoda, vladika, rokel (dux, rex, v jeziku polabskih Slovanov, pri Bizantincih: βασιλοι, česk. řek), mika, (višji duhoven) ali župan umrl, so veliko mogilo nasipali. Zato se večidel po Štajarskem, kjer se nahajajo mrtvaški grobi, takošni kraji velijo: Gomila, Gomilsko, Gomicica, po prestavi glasnikov za: Mogila, Mogilsko, Mogilica. V rojstni moji vasi se še vidijo tri takošne gomile, in ljudstvo kraj imenuje „na gomili“, travnike pod gomilo pa „župnjake.“ **) Druga ves,

*) Primeri grško: τάφος po Pottu (I, 257) das Verbrennen, lat. funus iz korenike fu, verbrennen, zato favilla = τέφρα. Pis.

**) V ribniški dolini na Kranjskem imenujejo župnice tiste košenice (senožeti), ktere so županom prepuščale grajščinske gosposke, ki so bile ob enem tudi politične in sodnijske, za njihove opravila. Vred.

kjer se tudi mrtvaški grobi najdejo *), se veli „Župetinci“, in mnogim kmetom one okolice se pravi Župek, Župnik. Na ptujskem polji stoji Župečja ves, katero so ponemčili v „Amtmannsdorf.“

Župa, zupa, tedaj izvirno pomenja: prisojno zemljo, župan, župnik, zupan pa lastnika prisojne zemlje. Ker pa je župan tudi opravljal srenjske (občinske) in kultne (bogočastne) zadeve, med ktere tudi spadajo pogrebščine, je tedaj poznavanje: župan, župnik, obveljalo v pomenu: oblastnik, vladika — posvetni in duhovni predstojnik. **)

Slovenska Matica.

Opravljeni odsek je imel 23. dan t. m. 4. sejo, v kterej so bili pričujoči gospodje: dr. Jan. Bleiweis, dr. E. H. Costa in dr. Zupanec. Razun mnogih reči, ktere se tičejo samo vredovalnih opravil, na vprašanje: „kdaj se začne Maticino leto?“ sklene odsek v seji odgovor: da Maticino leto se je začelo **letos s 4. februarjem**, ko je Matica dobila najvišjo potrditev Nj. veličanstva. Daje se tedaj na znanje, da vsak v njeno društvo precej zdaj lahko pristopi, ter precej zdaj lahko plača društvenino. — Dalje je sklenil zbor vprašati po „Novicah“ to-le: „ali tisti gospodje, kateri so lansko leto bili po gosp. Macáku in po gosp. Ivanu Grudnu iz Črnomlja poslali Matici po 2 gold. ali tudi po več goldinarjev, želé v Maticino društvo za ude stopiti, da se jim toraj ti novci zapišejo za društvenino, ali morda so Matici svoje doneske le samo darovali, pa da ne mislijo stopiti v njeno društvo?“ — Tisti gospodje pa, kateri so manj kot 2 gold. poslali, naj blagovolijo povedati: „ali hoté doplačati še več, ali pa samo toliko, kolikor njihovim novcem še manjka do letne društvenine, da se potlej vpišejo za ude; ali so pa tudi oni morda Matici svoje doneske le samo darovali?“ Vse to naj se blagovoli hitro oznaniti opravljenemu odseku, kajti drugače svojih knjig ne more spraviti v potrební red. — Naposled oznanjamo, da so se za Maticine poverjenike oglasili še ti-le gospodje: dr. Razlag, c. kr. bilježnik (notár) v Brežicah; dr. J. Vošnjak, okrajni zdravnik v Slovenskej Bistrici, in Andrej Marušič, učitelj verstva na c. k. gimnazii v Gorici.

V Ljubljani 24. julija 1864.

V imenu opravljenega odseka.

Jugoslavensko slovstvo.

* *Lada. Almanah za leto 1864. Vredil in izdal J. V. Zadravski. V Mariboru natisnil J. Janžič.*

Prišla nam je ravnokar v roke v našem listu že naznanjena knjiga, ki jo je vredil nadepolni gosp. Ivan Urban (Zadravski), pa — lahka mu zemljica bodi! —

*) Škoda, da nimamo slovenskih mecenov, kateri bi pripomogli, da bi se vse te mogile razkopale. Te mogile še zmirom in po krivici veljajo pod firmo „Römergräber“, „Celtengräber.“ Ali se ne bode noben slovensk pisatelj pognal za domačo lastino? Pisatelj.

**) V pomenu: „topel“, „goreč“ še najdemo jugoslov. župan, callidus, in sicer pri Stulli-tu. Kdor pa je imel mnogo žup — terrae apricae — regionis apricae, je lahko dosti ljudi preredil, zato hrvatsko-srbska župa, familia, domesticci — domača čeljad, vojska. V staroprusščini nahajamo: supûni, mater familias, litevski župonê, idem. Vendar jaz ne bi iz korenike gup — žup, urere, izpeljaval: rusko-polske besede župa, salis fodina, marveč bi postavil jo k sansk. gôpa, gršk. γοπή, specus, slov. žep, žepina, Thalschlucht, primeri: Žepina, ime vasi v dolini v vojniški fari, zraven na bregu stoječa se veli: Li-bečno. Pis.